

AKADEMIE ALTERNATIVA

Mgr. Kateřina Kostecká

**Poruchy chování z pohledu
muzikoterapie**

Absolventská práce

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto absolventskou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedených všech použitých pramenů a literatury. Souhlasím, aby byla tato práce zpřístupněna ke studijním a propagačním účelům.

V Brně dne 30. 8. 2009

Podpis:.....

Poděkování

Děkuji celému pedagogickému sboru Akademie Alternativa za odborné vedení a podporu během studia i při práci na absolventské práci. Významné poděkování patří především Mgr. Marie Beníčkové, Ph.D. za vstřícný přístup a poskytnuté informace, které velmi podpořily konečný výsledek celé práce. Velký dík patří také pedagogicko-psychologické poradně ve Žďáře nad Sázavou, která mi poskytla podněty, konzultace a díky jejíž spolupráci se mohl celý projekt uskutečnit.

Mgr. Kateřina Kostecká, 2009

Motto:

„Děti tvoří 30% naší populace a 100% naší budoucnosti!“

Obsah:

1. Úvod	6
2. Poruchy chování	
2.1. Definice a terminologické otázky	7
2.1.2. Znaky poruchového chování u dětí a dospělých	7
2.1.3. Výskyt jevu	8
2.1.4. Příčny vzniku	9
2.1.5. Psychologická charakteristika poruchového chování	11
2.1.6. Motivace nežádoucího chování	12
2.1.7. Poruchy chování v období dospívání	12
2.1.8. Typy poruch chování	13
2.1.9. Prevence a náprava poruch	15
2.1.10. Diagnostika poruch chování	16
3. Charakteristika staršího školního věku	
3.1. Dělení období dospívání	17
3.1.2. Změny v oblasti biologické, psychologické a sociální	18
4. Muzikoterapie	
4.1. Definice muzikoterapie	19
4.1.2. Druhy muzikoterapie	19
5. Práce s klientem - individuální terapie	
5.1. Anamnéza	21
5.1.2. První setkání	22
5.1.3. Druhé setkání	29
5.1.4. Desáté setkání	34
5.1.5. Doporučení pro další setkání	38
6. Závěr	39
7. Seznam literatury	40
8. Autoreferát	42
9. Resume + klíčová slova	41
10. Seznam příloh	45
11. Přílohy	46

1. Úvod

Každý rodič, učitel, či vychovatel by si přál mít ve své péči tzv. „hodné“ děti. V dnešní době, která dětem poskytuje velké množství faktorů, které na výchovu dětí nemají příliš dobrý vliv se ale může stát, že práce s dětmi nebude tak jednoduchá, jak si mnohdy představujeme. Co dělat v případě, pokud se ve své praxi setkáme s dítětem s poruchou chování a jaká jsou možná řešení, to je otázka, kterou bych ráda alespoň částečně zodpověděla v této práci. I já jsem se ve své praxi několikrát s touto problematikou setkala a podrobnější studium mne jistě velice obohatí, proto si doufám, že vzhledem k tomuto tématu bude přínosný i pro jiné.

Absolventská práce je rozdělena do dvou částí - část teoretickou a část praktickou. V první části se snažíme zmapovat teoretickou základnu tohoto tématu. Východiska, o která je dobré se opřít při práci s takto specifickým klientem. Je rozdělena do podkapitol, ve kterých postupně popisujeme témata: poruchy chování, charakteristika staršího školního věku a muzikoterapii.

V tématu poruchy chování se zabýváme definicí, znaky a výskytem poruch chování, příčinami jejich vzniku a psychologickou charakteristikou této problematiky. Následující téma charakteristika staršího školního věku nám odkrývá biologické, psychologické a sociální procesy, se kterými se můžeme při práci s touto věkovou skupinou. Závěrečné téma muzikoterapie, nám poskytne náhled do této terapeutické techniky a současně nám utvoří přehled možného dělení dle různých kritérií.

Druhá část je praktická, snaží se poskytnout možný návrh cvičení, které je možno s klienty, kterým chceme od tohoto problému pomoci provádět. Poskytuje nám itinerář cvičení s jejich časovou dotací, prostorovými nároky, instrukcemi pro klienta a současně se snaží naplňovat předem vytyčené cíle. V průběhu provádění nám poskytuje i možné návody toho, co u klienta můžeme během cvičení pozorovat. Cvičení je možno využít samostatně, či v možné naznačené následnosti. V průběhu praktické části se rovněž seznámíme s nenásilnými pravidly, které je třeba s klienty nastolit a společně si tak vytvořit zdravý, pevný terapeutický vztah.

Cílem práce je za využití teoretické základny a praktických zkušeností ověřit a poté dát k dispozici možná terapeutická cvičení, která jak doufám budou prospěšná všem, kteří budou mít zájem pracovat s problematikou poruch chování a pomoci tak všem klientům. Z tohoto důvodu se práce více věnuje této problematice, nikoli podrobnému teoretickému zmapování problematiky.

2. Poruchy chování

2.1. Definice a terminologické otázky

Definice: Poruchami chování rozumíme odchylky socializaceⁱ, kdy jedinec není schopen respektovat normy chování odpovídající společnosti vzhledem ke svému věku a svým rozumovým schopnostem. Definujeme je ve chvíli, kdy jsou tyto problémy opakující se, trvalé (alespoň 6 měsíců). Při definování tohoto problému vždy musíme brát v potaz také vývojová hlediska. Za poruchy chování neoznačujeme ojedinělé excesy, i přes jejich častou závažnost.

Normy diferenciacⁱⁱ vhodného a nevhodného chování ve vztahu k situaci, které se učí v průběhu věku a vývoje dítěte si kladou za cíl nejen znalost, ale i jejich zvnitřnění a dle toho i příslušné chování jedince.

Tento proces je zpočátku regulován rodiči a vychovateli, později by mělo být dítě schopno své chování regulovat samostatně.

Dosažení tohoto stádia je zdůrazněno pocitem viny, který jedince provází v případě, že jedná v rozporu s těmito normami. Dítě musí na toto chování být dostatečně rozumově vyspělé, tak aby bylo schopno chápat význam a podstatu pravidel chování. Důležitým faktorem pro úspěšnost tohoto procesu je i autoregulaceⁱⁱⁱ, dítě musí být schopno vlastní uspokojení odsunout do pozadí, pokud by bylo vzhledem k situaci nevhodné, což vyžaduje dostatečnou stimulaci^{iv}, podporující geneticky naprogramovaný rozvoj mozkových center i osvojení potřebných znalostí a dovedností. Tento proces je procesem dlouhodobým a poměrně náročným.

2.1.2 Znaký poruchového chování u dětí a dospělých

- **Chování nerespektuje sociální normy dané společnosti. Jedinec normy chování zná, chápe, ale nerespektuje je, či se jimi nedokáže řídit.**

(o poruchy chování se jedná pouze v případě, pokud je jedinec schopen pochopit význam norem a hodnot, tento předpoklad nespĺňují např. mentálně postižení, či lidé přicházející z jiného sociokulturního prostředí)

- **Porucha se obvykle projeví neadekvátním chováním k lidem a neschopností navázat a udržet si sociální vztahy. (nedostatek empatie, egoismus, sebestřednost)**

- **Za porušení norem aktuálně nepocítují pocit viny.**

- **Poruchy chování v dětském věku mohou mít přechodný charakter, ale současně je lze chápat jako signál rozvíjející s poruchy osobnosti. Může mít v pozdější době tendence problematickým projevům.**

2.1.3 Výskyt jevu

Jasně určení hranice je komplikované, mezi jednoznačně vyjádřenou poruchou a akceptovanými potížemi je velmi tenká hranice. (kriterium aplikované na různé socio-kulturní skupiny může být značně zkreslující)

Častěji se tyto poruchy vyskytují u chlapců.

2.1.4 Příčny vzniku

Příčina není pouze jediná, většinou se sčítá vliv různých rizik - tzv. multifaktoriální podmíněnost.

Faktory:

➤ **Genetická dispozice**

Projevy především na úrovni temperamentu. Rizikovými faktory jsou dráždivost, impulzivita^v, potřeba vyhledávat vzrušení, snížený sklon k úzkostnému prožívání a nezávislost na zpětné vazbě (nezávislost na pozitivním sociálním hodnocení.)

Obdobným způsobem bývá dispozičně vybaven alespoň jeden z rodičů, proto je velmi těžké odlišit genetickou dispozici od vlivu sociálního.

➤ **Biologická dispozice**

Biologicky může vzniknout toto znevýhodnění v důsledku narušení struktury či fcí CNS (může mít různou etiologii).

➤ **Úroveň inteligence**

Děti s poruchou chování sice mívají nižší inteligenční stupeň, než průměr populace, ale jsou i jedinci s nadprůměrnou inteligenční hodnotou, kteří mají poruchu chování.

➤ **Vliv sociálního prostředí**

Tento vliv je velice významný, při hodnocení poruch je třeba vždy pochopit i souvislosti vedoucí ke vzniku této poruchy. Nevhodné prostředí představuje riziko pro rozvoj nežádoucího chování.

Nejpodstatnějším vlivem ze sociálního prostředí je rodina, dále je významná také vrstevnická skupina a skupiny další, do kterých se během života člověk dostane.

Rizika rodiny:

- Abnormální osobnost v rodině (neplnění rodičovské role)
- Neúplná rodina
- Rodina neplní své funkce
- Nedostatečně kompetentní rodiče pro výchovu problémového jedince
- Subkulturní vlivy a vlivy sociální skupiny
- Životní prostředí jedince

➤ **Mediální vliv**

Mediální vliv může oslabit i jinak kvalitní výchovné působení. Dle Canterwalových studií (1992) oslabuje televizní násilí citlivost k agresivnímu jednání a přibližuje ho k normám.

2.1.5. Psychologická charakteristika poruchového chování

Emoční prožívání (PSYCHO)

Může vyplívat z odlišného citového prožívání, a to vrozeného nebo vypěstovaného sklonu k negativnímu emočnímu ladění. Bývá způsobeno negativní zkušeností dítěte, takto prožívají své pocity především děti citově deprivované^{vi}, často i týrané. Lidé s poruchou chování mívají sníženou toleranci k zátěži, nejsou schopni odložit vlastní uspokojení, nebo se ho vzdát. Nevhodné chování bývá vyvoláno často aktuálními situačními podněty. Neuplatňují tak rozumová hlediska nevhodnosti svého chování. Toto chování následuje negativní reakce okolí a další řetězec negativních reakcí směřovaných k jedinci.

Kognitivní funkce

Narušené chování často vyplívá z odlišného způsobu uvažování, někdy jde až o narušení kognitivní orientace ve světě, především v sociální situaci. V důsledku tohoto většinou mívá jedinec i narušené sebehodnocení. V této situaci se pak pohybuje jedinec ve dvou vyklenutých liniích. Buďto se potýká s pocitem vlastní nadřazenosti, nebo se cítí méněcenný.

Chování vyplývající z tohoto sebehodnocení je nutno chápat jako kompenzační projev. Současně s tímto chybí korektivní pocit viny, ke kterému se mnohdy ještě negativně připojí nějaký vzor nežádoucího chování a nerespektuje autority.

Odlišnost socializace

Typické bývají narušené sociální vztahy. Nepochopení nutnosti udržení dobrých vztahů. Převládá egoismus a egocentrismus, empatie je omezená. Ve vztazích převládá lhostejnost, bezohlednost, hrubost ad. Komplikované postavení v sociální skupině vede k vyhledávání part s touhou stát se jejím členem.

To dává jedinci pocit jistoty, a sebevědomí. Tyto společenské skupiny bývají minoritní, jejich vzorce chování se neztotožňují s běžnou normou, proto jsou z hlediska působení na ohroženého jedince nežádoucí.

2.1.6. Motivace nežádoucího chování (důvody pro chování)

- **Potřeba stimulace** (potřeba vzrušení vymykající se standardu.)
- **Potřeba citové jistoty a bezpečí** (chce upoutat pozornost a zaujmout nevhodnou autoritu, přejímá hodnoty sociálně labilní společenské skupiny)
- **Potřeba seberealizace** (potřeba ocenění a uznání, seberealizace nežádoucím směrem)
- **Potřeba úniku z aktuálně tíživé, ohrožující situace** („volání o pomoc“)
- **Potřeba získání žádoucích materiálních prostředků**

2.1.7. Poruchy chování v období dospívání

V tomto období má prvořadý vliv vrstevnická skupina. Dospívající se již neidentifikuje tak silně s rodinou, ale získává novou společenskou roli právě ve vrstevnické skupině. Získává tak novou sociální identitu.

Rodinné vazby mohou přetrvat především v důsledku kladných postojů vytvořených v předešlých vývojových obdobích.. Zde je položen základ respektu k autoritám.

Pokud však doposud nebyl tento vztah budován, nebo byl vytvářen nepřírozeně a nevhodně, nemá dospívající dostatečný důvod k respektu a ani fyzické tresty díky tělesné vyspělosti nejsou dostatečnou motivací. Autority pro ně nemají význam a ani mocenské prostředky jiných institucí nemají patřičný efekt.

V dospívání se mohou fixovat nežádoucí rysy osobnosti, jako je např. sklon k agresivitě.

Možné projevy nežádoucího chování:

- **Neustálá konfliktnost**
- **Nerespektování jedinců i autorit**
- **Zneužívání návykových látek** (alkohol, cigarety, drogy,..)
- **Toulky, záškoláctví**
- **Agresivita**
- **Kriminalita**
- **Promiskuita^{vii} -> Časné rodičovství, ad.**

2.1.8. Typy poruch chování

Dle závažnosti, míry kontinuity, či charakteru poruchového chování.

- **Místa projevu:** - ve vztahu k rodině
 - vázané na skupinové aktivity v partě
- **Projevu agresivity:** - neagresivní chování (lhaní, útky a toulání, krádeže)
 - agresivní chování (šikana, vandalismus a přepadávání)

Neagresivní chování

K nežádoucím projevům poruch chování patří nejčastěji lhaní, útky a toulání spolu s krádežemi. Tyto projevy řadíme k poruchám tzv. neagresivním, jelikož i přesto že nejsou společensky únosné, jedinec při jejich aplikování nevyužívá agresivních projevů.

Lhaní

(sklony ke lhaní mohou být rysem osobnosti, je však výrazně pod vlivem výchovy)

- **Pravá lež** – vědomá a mnohdy úmyslná manipulace s informacemi a skutečnostmi, za účelem zvýhodnění vlastní pozice. (při hodnocení bereme v úvahu frekvenci a účel lhaní)
- **Lež s cílem poškozování druhých** – negativní osobnostní charakter.
- **Patologická lhavost** – porucha osobnosti, bez přechodného charakteru (typické pro psychopatickou osobnost)
- **Báživá lhavost** – alternace neuspokojených potřeb, do poruchy chování nezařaditelná

Toulky a útky

Dítě hledá alternativní pocity důležitosti, bezpečí a jistoty. Současně jsou projevem nezvládnutí obtížných situací jinou formou. Nejsnazším řešením je pro něho útek.

- **Reaktivní útek** (zkratové jednání, způsob obrany, často ojedinělý s touhou po návratu)
- **Chronický^{viii} útek** (předpřipravený, většinou s cílem a záměrem, nejčastějším projevem u nefunkčních rodin)

- **Toulky** (většinou jsou navazujícím chováním na útky, jsou rizikovým především pro dospělost, kdy z hlediska vytvořeného návyku může vést k -> nezaměstnanosti -> bezdomovectví)

Krádeže

(Krádež můžeme klasifikovat jako krádež pouze v případě, kdy má dítě již jasnou představu o vlastnictví)

- **Příležitostná** – pod vlivem náhlého impulsu
- **Promyšlená** – na základě předpřipravenosti na čin
- **Organizovaná** – většinou kolektivní akce, závažnost je vysoká především vzhledem ke vzájemné podpoře aktérů činu – norma skupiny

Agresivní poruchy chování

Je spojeno s omezováním základních práv a svobod ostatních. Lze to také interpretovat jako nepřiměřený prostředek k uspokojení nějaké potřeby. Násilné jednání může být zaměřeno vůči lidem, zvířatům a věcem.

Pro agresivní jednání je posilující zkušenost z rodiny. Rodiče bývají k agresivnímu jednání tolerantnější, a často ve výchovném působení používají fyzické tresty. Sklon k agresivnímu jednání mívají častěji děti, které mají zkušenost s negativním postojem rodičů. Specifickým projevem je *šikana*.^{ix}

Agresivní chování

Šikana

(ohrožující chování, které má silný a většinou dlouhodobý vliv na všechny účastníky, nejčastěji se projevuje ve člensky uzavřených skupinách, bez možnosti volného úniku př. školní třída)

- **Fyzické týrání a ponižování (bití a jiné druhy násilí...)**
- **Psychické ponižování (urážky, ponižování, vyčlenění,...)**
- **Vydírání (jestli, tak...)**
- **Ničení majetku**

Vandalismus a další agresivní projevy

2.1.9. Prevence a náprava poruch

Nejpodstatnější složkou je především prevence. Jde o působení všech zúčastněných vlivů. Medikamentózní léčba nemá příliš velký význam, i když může pomoci v případě dalších přidružených psychických obtíží.

Druhy prevence:

- **Primární** (zamezení výskytu problému)
- **Sekundární** (zamezení recidivy již projeveného jevu)
- **Terciální** (odborná péče pro postih psychopatologickými jevy)

Práce s rodinou:

Důraz je kladen na její funkčnost. Je možno využít spolupráce různých středisek péče a prevence. Vliv rodiny je velmi podstatný, dává prostor pro větší či menší rozvoj dispozic, které se později projeví na chování jedince.

Práce s problémovými dětmi:

Zaměření má centrum v příležitostech vytváření volno-časového programu, je možno využít individuální a skupinové psychoterapie. Další z možností je zařazení dítěte do specializované třídy s individuálním pedagogickým působením.

Preventivní výchovná péče:

Je zastoupena středisky výchovné péče pro děti a mládež, která zajišťují především jejich volnočasové aktivity.

Ústavní péče:

Pokud problémy přesáhnou únosnou hranici, je zde možností ústavní či ochranné výchovy, která je nařizována soudem. V současnosti je možný i dobrovolný diagnostický pobyt, který je na žádost rodičů. V případě využití této možnosti je vyžadována soustavná spolupráce rodiny a ústavu

Ústavní výchova:

Ústavní výchova je nařizována soudně. Zahrnuje v sobě kojenecké ústavy, dětské domovy, zvláštní školy, internátní školy a také výchovné ústavy.

Ochranná výchova:

Tento druh výchovy je rovněž nařizován soudem a to v rámci občansko právního řízení (pro děti ve stáří 12-15 let) a trestním řízením (pro mladistvé ve věku 15-18 let).¹

2.1.10. Diagnostika poruch chování

Pro kvalitní zhodnocení a tvorbu programu pro klienta je třeba brát v úvahu veškeré možné vlivy, které v rámci problematiky mohou na klienta působit. Proto je důležité před prací s klientem a taktéž současně s ní vytvářet „záchytnou síť-mapu“ působících vlivů a díky tomuto terapii cíleně směřovat k nejzásadnějším složkám tohoto problému a záměrně na nich pracovat.

¹ TRAIN, A.: *Nejčastější poruchy chování dětí*. Praha, Portál, 2002. ISBN 80-7178-503-2.

3. Charakteristika staršího školního věku

Období dospívání klade velké nároky na dospívajícího, ale i na jeho okolí. Dospívající se během této doby musí poprat s velkým množstvím změn po stránce biologické, psychologické i sociální. Průběh dospívání je dělen do několika období, která zastřešují procesy probíhajících změn.

3.1. Dělení období dospívání

➤ **Období pubescence (11-15 let) a) Fáze prepuberty**

Je započata prvními známkami pohlavního dospívání.

U dívek je toto období zhruba od 11-13 let, u chlapců o 1-2roky později.

b) Fáze puberty

Nastupuje ukončením prepuberty a pokračuje až do dosažení reprodukční schopnosti. Věkově bychom mohli ohraničit okolo 13-15 let.

➤ **Období adolescence (15-25 let)**

Toto období představuje největší změny po stránce sociální. Žáci přecházejí ze základní školy k dalšímu vzdělávání a následně si hledají zaměstnání. Tělesný růst je zde také intenzivní, objevuje se disharmonie s růstem těla a končetin „samá ruka a noha“ tato disharmonie by měla být s koncem období plně dokončena.²

² LANGMAJER, J., KREJČÍŘÍKOVÁ, D.: *Vývojová psychologie*. Praha, Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

3.1.2. Změny v oblasti biologické, psychologické a sociální

Změny v oblasti biologické

Primární pro vznik biologických změn v období dospívání je zvýšená produkce pohlavních hormonů, které mají za důsledek i většinu změn ostatních. Nejpodstatněji se projevuje v oblasti pohlavních znaků. U dívek se projevuje především růstem prsů, pubickým ochlupením a nástupem menstruace. U chlapců je to růst vousů, mutace a společným pro obě pohlaví je proporcionální změna postavy. Tyto změny jsou pubescenty vnímány velice citlivě a proto mají významný vliv i na oblast psychiky.³

Změny v psychickém vývoji

Jedinec, který se ocitá v období dospívání je příznačný citovou labilitou, která toto období provází. Citová labilita se projevuje častějším střídáním nálad, komplikovanějším pojetím sebe sama i světa a neustálým zpochybňováním přejímaného. Během dospívání můžeme pozorovat i dočasně zhoršenou reaktivnost mladistvého a v souladu s fyzickými změnami jedince může současně docházet také k větší unavitelnosti a psychické nestabilitě. Intenzita citových reakcí přináší ale mimo problematických situací také zjemnění odstínů emocionálního prožívání.

Socializace dospívajícího

V tomto období se pozvolna utváří jak vzhled dospívajícího, tak i náhled dospívajícího sám na sebe - tzv. sebepojetí. Tento náhled je utvářen rozličnými faktory. Během tohoto procesu utváření identity mladistvý vytváří své hodnoty, srovnává je s hodnotami druhých, na základě jich pak sám určuje směr svého směřování a vytváří si i představu sám o sobě z hlediska budoucnosti. Důležitým faktorem pro určování sebepojetí je i tzv. „zrcadlový efekt“, který získáváme náhledem ostatních na naši osobu. Nejvýraznější roli hrají sociální skupiny, které člověka spoluutváří. (socializační vliv rodiny, party, sociálních skupin, společnosti, ad...)

Zásady úspěšné individuace

- **Psychická diferenciac**^x (vnímání a oceňování vlastní odlišnosti-jedinečnosti)
- **Psychická nezávislost** (dokáže myslet a jednat nezávisle na druhých)

Tyto zásady se snadněji naplňují těm jedincům, kteří si v dětství se svými rodiči vytvořili zdravý vztah.

³ <http://www.babyonline.cz/vyvoj-ditete/dospivani-adolescence.html>

4. Muzikoterapie

4.1. Definice muzikoterapie

„Muzikoterapie je vědecká disciplína, jež je hraničním oborem mnohých jiných disciplín, jimiž jsou: psychologie, pedagogika, sociologie, medicína, hudební věda, filosofie, estetika ad. Na základě těchto disciplín a s neustálou vzájemnou prostupností se snaží o pozitivní působení na člověka po stránce biologické, psychologické, sociální a spirituální. Ve všech těchto oblastech je cílem podpora, udržení a zachování lidského zdraví jako základní hodnoty lidského života. Působení se děje prostřednictvím aktivního, či receptivního využívání všech složek hudby ať už cíleně, či bezděčně v každém okamžiku lidského života.“⁴

4.1.2 Druhy muzikoterapie

Muzikoterapii rozdělujeme podle několika hledisek. Podle počtu účastníků, působení terapeuta, druhu účastnické skupiny a dalších. V rámci rozdělení do těchto skupin, nemůžeme říci, která z částí je nejdůležitější, či nejvyužívanější. Terapeut musí vždy objektivně zhodnotit možnosti a situaci ve které se s klientem nachází a podle toho najít optimální variantu kombinací, které budou příjemné všem aktérům a budou podpůrné a efektivní z hlediska cílů.

Dělení dle:

- **Množství klientů:**
 - **Individuální** (terapeut : klient)
 - **Kolektivní**
 - **Skupinovou (Heteroterapie)** (max. 15 klientů, terapeut:klienti, působení – terapeut <--> klient<-->klient)
 - **Hromadnou** (min. 15 osob a výše)
- **Využití terapeuta**
 - **Autoterapie** (samoléčba, může se vyskytovat v podobě intuitivní, či reflexivní. Je provozována se záměrem udržování mentální hygieny.

⁴ KOSTELECKÁ.K.: *Školní mikroklíma z pozice muzikoterapie*. (Diplomová práce) Olomouc, 2009.

Velkou předností je větší míra soukromí a svobodný výběr hudby (Linka, 1997))

- **Pod vedením terapeuta** (terapeut je ten, který dává terapii směr se samozřejmým neustálým ohledem na klienta)

- **Účasti klienta**

- **Aktivní** (klient je přímý produkující)
- **Receptivní**

Obě tyto složky muzikoterapie se vzájemně podporují a mohou se vzájemně v terapii propojovat.

Tyto metody mohou být organizovány současně i v individuální, tak i skupinové terapii.⁵

- **Míry skupinové propustnosti**

- **Otevřená (Variabilní)**
- **Uzavřená (Stabilní)** (počet klientů stálý)

- **Pohlaví účastníků**

- **Mužská**
- **Ženská**
- **Smíšená**

- **Věku účastníků:**

- **Dětská**
- **Seniorská, ad.**

⁵ Müller a kol., 2001

5. Práce s klientem - individuální terapie

5.1. Anamnéza

Jana, 15 let

Anamnéza

Osobní:

Jana byla v důsledku dlouhodobé agresivity projevované jak ve školním prostředí, tak ve volném čase doporučena k vyšetření v PPP. Na základě tohoto vyšetření jí byla diagnostikována porucha chování projevující se agresivitou vůči slabším jedincům.

V důsledku tohoto chování byla vyšetřována i policií ČR, vzhledem k mladickému věku byl čin definován pouze jako přestupek a nebyla trestně stíhána.

U Jany byla doporučena ambulantní léčba.

Dochází pravidelně na individuální i na skupinová setkání.

Rodinná:

Jana žije v úplné rodině. Rodina je čtyřčlenná.

Jana má mladšího sourozence Filipa, který navštěvuje 1. stupeň ZŠ, prozatím u něho nebyly zaznamenány žádné poruchy chování.

Matka je zaměstnaná jako dělnice v místním podniku.

Otec je zedník, pracuje v soukromé firmě.

Výchovný styl:

Jelikož je otec doma méně, než li matka, o výchovu se stará předem ona. Její výchovný styl je dle vyjádření psychologa spíše mírný. Otcův výchovný styl je naopak velmi autoritativní až agresivní. Zvláště, pokud přijde vyčerpaný z práce a dostane se do střetu se svou dospívající dcerou. Výchova otce mnohdy probíhá i za pomoci fyzických trestů.

5.1.2. První setkání

Plán setkání:

1. Ritualizace: Společné vaření čaje

Cíl: Zklidnění a uvolnění atmosféry, uvolnění napětí z neznámé situace.

Působení současně na všechny zúčastněné.

2. Rozhovor s účastníky setkání

- Icebreaking^{xi}

(Volné povídání s klientem, důvodem je navázání kontaktu, zklidnění napjaté atmosféry, vytvoření pohody, možnost nalezení „společné řeči“ terapeut může současně jemně pozorovat způsob vyjadřování, formulování vět ad., aby později mohl zvolit takový způsob komunikace, který bude klientovi co nejbližší a nejsrozumitelnější)

- Zjištění důvodu konzultace

(Kdo je organizátorem setkání, kdo má na odstranění problému největší zájem(klient, rodič, učitel)- utvářející faktor pro míru motivace,...)

- Harmonizace informačních zdrojů

(Sladění informací, které si terapeut o klientovi zjistil, ještě před prvním setkáním, popřípadě detailnější popis obtíží.)

- Zjištění rodinné anamnézy

(Zpočátku může terapeut vycházet např. z lékařské či jiné dokumentace, v průběhu terapie je ale více než vhodné zapojit do podpůrné terapie celou rodinu, tato spolupráce může být mnohdy pro dlouhodobý výsledek terapie klíčová.)

- Zjištění náhledů na situaci

- Způsoby a úspěchy dosavadních řešení

(Zjištění léčby, kterou klient již podstoupil spolu s výsledky, jak objektivní např. lékařské zprávy, tak i subjektivní – náhled klienta na výsledky léčby, způsoby ad. Můžeme

například rozklíčovat, zda nemá špatnou zkušenost s některou technikou, či metodou a díky toho se ve vlastní terapii vyhnout negativní reakci klienta.)

- **Společné stanovení cíle**

(Cíl by měl terapeut vždy stanovovat společně s klientem, terapeut je podpůrnou složkou celého procesu, klienta by měl motivovat, ale současně by i klient měl chtít dosáhnout nějakých výsledků. Dosažení úspěchu podporuje další motivaci a uvědomění cíle startuje i motivaci počáteční. Pokud bude klient spoluvůrcem cíle, zvýšíme tak i pocit jeho dosažitelnosti. Cíl by měl být stanoven vždy s ohledem na individuální možnosti klienta. Společně s klíčovým cílem je vhodné určit si i cíle dílčí-průběžné, které postupně povedou vytoužené metě.)

- **Dohoda pravidel spolupráce**

(V rámci spolupráce terapeuta s klientem je vhodné určit si i společná pravidla, která mají být dodržována. Tato pravidla utuží vzájemný pocit respektu a mohou přispět i k důvěryhodnému vztahu terapeuta s klientem. Při tvorbě těchto pravidel je vhodné vycházet z Etického kodexu psychoterapeutů – viz. příloha č.)

Př. pravidel spolupráce

- 1. Klient se s terapeutem vždy předem dohodne na setkání, které bude pro obě strany platná.**
- 2. Pokud se klient nebude moci setkání zúčastnit, terapeut o tom bude předem informován.**
- 3. Terapeut se klientem dohodne na finančním ohodnocení vlastní spolupráce.**
- 4. Terapeut si s klientem dohodne dlouhodobý cíl a dílčí cíle setkání na nichž budou obě strany společně pracovat.**

(Je dobré s klientem tento bod na prvním setkání zpečetit podáním ruky, klient bude mít pocit větší důležitosti úkolu a tím stoupne i jeho motivace pro zadanou domácí práci.)

5. Základní společné předvytvoření plánu a počtu setkání

(Obsahuje časovou dotaci, místo setkávání, dohodu finanční stránky, možnost/nutnost účasti rodiče na setkání ad. - lze přidat i další individuální body, které prospějí terapeutickému vztahu.)

6. Možnost zhodnocení společné práce klienta je očekávaná zpětná vazba, na kterou současně terapeut reaguje. Pro další spolupráci je komunikace a zpětná vazba nezbytná.

(Do terapeutických setkání je vhodné na začátek a konec setkání zařadit i krátkou reflexi, která by mapovala zpětnou vazbu ze spolupráce)

7. Možnost kdykoli z terapie vystoupit.

(Klient má možnost během terapeutických setkání říci stop a současně možnost i terapeutická setkávání ukončit. V tomto případě je vhodné klienta upozornit na plán práce a dosažené výsledky, ale terapeut musí vždy respektovat konečné svobodné rozhodnutí klienta.)

8. Pravidlo diskrétnosti - samozřejmé

Možno dodat i další individuálně potřebná pravidla.

Praktické provedení prvního setkání:

Ritualizace: Společné vaření čaje

Cíl: Zklidnění a uvolnění atmosféry, uvolnění napětí z neznámé situace.

Působení současně na všechny zúčastněné.

Rozhovor:

Na první setkání přišla Jana na naléhání své matky, která přišla s ní. Na prvním setkání jsme společně s matkou dotvořili i osobní a rodinnou anamnézu.

Rozhovor s matkou:

- Těhotenství bylo neplánované, ale oba rodiče se se situací smířili.
- Následovalo uzavření sňatku.
- Jana se narodila do manželského svazku.
- Těhotenství proběhlo zcela bez problémů.
- Po dobu těhotenství matka navštěvovala zaměstnání, až do období mateřské dovolené.
- Těhotenství bylo plné, Jana se narodila v předpokládaném termínu.
- Porod proběhl bez komplikací.
- Jana z důvodů rodinného finančního navštěvovala MŠ již od svých třech let.
- V Janiných 6 letech se Janě narodil sourozenec Filip.
- Zpočátku na sourozence Jana žárlila, vzhledem k péči, kterou mu rodina věnovala.
- Později se o bratříčka začala společně s maminkou starat a její vztah k němu se zlepšil.
- První stupeň absolvovala bez problémů.
- Jana nikdy nenavštěvovala žádný zájmový kroužek.
- Agresivní chování začalo až při přestupu na druhý stupeň, kdy se začala přátelit se spolužačkami, které jsou ve škole rovněž problémové.
- Nejprve se projevovala především nevhodně po verbální stránce. Její projev je zbrklý, nevhodný vzhledem k postavení diskutujících (učitel X žák), mnohdy bezdůvodně vztahovačný až sprostý.

- Později se podílela na nátlaku na některé slabší studenty, za což jí byla udělena důtka ředitele školy.
- Jana byla doporučena ke konzultaci v PPP. Rodiče na toto doporučení nijak nereagovali. Jana se na schůzku s pedagogem tedy nedostavila.
- K nejagresivnější a nejexponovanější situaci došlo jednoho odpoledne, kdy společně se svými kamarádkami byla venku a došlo ke střetu s jinou dívkou, která měla údajně mít větší pozornost od jejich spolužáka, do kterého je zamilovaná jedna z Janiných kamarádek z party. Dívku společně atakovali a fyzicky napadli. Dívka byla psychicky otřesena a měla fyzické následky. Tuto situaci řešila i policie ČR.
- Janě byla opět doporučena konzultace v PPP.
- Na toto doporučení již rodiče reagovali. Byl domluven termín a čas schůzky pro Janu. Přesto se na první schůzku Jana nedostavila.
- Poté PPP kontaktovala rodinu s vyžádáním důvodu. Matka zjistila, že se Jana nedostavila, a proto se Janina matka domluvila s pedagogem opětovně a na schůzku s Janou se společně dostavila.
- Díky tomuto setkání byla navázána spolupráce.
- V současnosti po konzultaci s PPP Jana dochází na individuální i skupinovou terapii v PPP

Rozhovor s otcem:

- Otec se setkání odmítl účastnit, jeho dojem je takový, že pro výchovu Jany již udělal maximum a vzhledem k tomu, že to není dostatečné, již se nechce na další spolupráci podílet.
- Dle jeho mínění je to především vina Jany a měkké výchovy matky.
- Na řešení této situace s nehodlá podílet.

Rozhovor s klientem - Janou:

(Rozhovor probíhá dle možností bez účasti rodiče, pokud je klient již samostatný a nemá vůči terapeutovi blokuující ostych, v opačném případě rodiče místnosti ponecháváme ale klient musí dostat samostatný prostor pro komunikaci s terapeutem. Rodič by neměl pokud možno do odpovědí klienta zasahovat, či mu jinak napomáhat. Zde je na terapeutově citlivosti, aby se

mu podařilo vytvořit dostatečně důvěryhodné prostředí, aby se klient otevřel a informace se staly hodnotným východiskem pro další spolupráci.)

Rozhovor s Janou:

- Jana si je vědoma vážnosti řešené situace a chce ji řešit.
- Ve školním prostředí se Jana necítí dobře.
- Cítí se ve škole mimo dění.
- Přála by si mít kamarády, kteří by ji brali mezi sebe.
- Chtěla by s nimi trávit svůj volný čas.
- Proto se snaží stát se za každou cenu členkou nějaké party.
- Doma se také cítí nepříliš pochopena. (Kritika je častější než li pochvala, Trest je častý a mnohdy bez zřetelného důvodu.)
- Komunikace v domácím prostředí není příliš častá a nemá dostatečnou důvěru k rodičům.
- S každým z rodičů je způsob komunikace silně odlišný.
- V domácím prostředí je autorita matky nepříliš uznávána.
- Otec si poslušnost vynucuje i fyzickými tresty. V důsledku toho vzrůstá strach Jany řešit s ním své problémy. A chuť jakkoli o problémech, či nejasnostech komunikovat.
- Při výměně názorů ke které v posledním období dochází nezřídka (Jana je v období, kdy je velice citlivá a kritická, mnohdy nereaguje přiměřeně, současně nemá pocit, že se jí dostává dostatečného prostoru pro komunikaci a vyjádření svých názorů jak s rodiči, tak i ve školním prostředí) je povětšinou slovně, či s nějakým trestem odeslána do pokoje, kde je sama a nikdo s ní nekomunikuje.
- V rodině nejsou pevně dána pravidla. Otec někdy reaguje „v pohodě“, jindy ani téměř nevyslechne a hned kárá a trestá.
- Tento přístup vytváří nejistotu a strach.
- Jana si je vědoma, že ve způsobu prezentace svých názorů by měla i ona zvolit jiný způsob komunikace. Mnohdy i ona svým chováním vyprovokuje vypjatou situaci.
- Na tomto by chtěla pracovat, aby se nadále nevystavovala negativním střetům s autoritami. Jak s učiteli, tak i s rodiči.

Hodnocení situace:

	Současnost	Navrhované řešení	Cíl
Chování rodičů	<ul style="list-style-type: none"> - nejednotný výchovný styl - matka mírná, otec hrubý - nevhodné používání fyz. trestů - nekomunikace s Janou - neřešení problémů postupně - nechut' řešit situaci - otec 	<ul style="list-style-type: none"> - sjednotit výchovný styl - nevyužívat fyz. trestů - vyžadovat stejná pravidla neustále - komunikovat společně o problémech 	<p>Zajištění harmonického a klidného řešení problémů v rodině.</p>
Chování Jany	<ul style="list-style-type: none"> - hrubé vyjadřování - agresivita - nepřátelské skupinové vztahy - nerespektování autority - nezpůsobné projevy při nesouhlasu - neschopnost komunikovat - nerespektování názoru druhých 	<ul style="list-style-type: none"> - zařazení do kolektivu - naučení komunikačního stylu - uvědomění si negativního chování - respekt autorit - vytváření vlastního názoru a akceptace jiného 	<p>Zmírnit agresivní chování.</p> <p>Přizpůsobit ho normám společnosti.</p> <p>Naučení se pravidel komunikace.</p>

Dohoda pravidel spolupráce viz. výše

5.1.3. Druhé setkání

- 1. Ritualizace^{xii} – společné vaření čaje**
- 2. Icebreaking (k volnému rozhovoru je možné zařadit krátkou zpětnou vazbu vzhledem k minulému setkání, ale je třeba neustálé přizpůsobování se situaci a náladě klienta) překonání počátečních formálních bariér**
- 3. Ověření informací z minulého setkání terapeutickými metodami**
 - Vhodná jsou diagnostická cvičení, která je třeba přizpůsobit věku, stavu a naladění klienta**

Pro druhé setkání bych doporučila ověřit si informace z minulého setkání terapeuticky diagnostickými metodami.

Bylo by vhodné využít **arteterapeutické metody**:

1. Rozkreslovací obrázek
2. Typologii barev (nejoblíbenější- nejméně oblíbená)
3. Kresba postavy
4. Kresba začarované rodiny

Nebo **muzikoterapeutické metody**:

1. Rozehrávka
2. Reflektivně diagnostická cvičení (dle tématu zjišťovaných informací)

Věkově je klient již vospělý, proto si myslím, že by bylo možné zvládnout tento cyklus v průběhu jednoho terapeutického setkání, ale vždy je nutné brát ohled právě na klienta (jeho schopnost soustředit se, momentální psychický stav, zaujetí úkolem ad.)

V případě negativních zkušeností s kresbou či nechutí malovat využijeme techniky muzikoterapeutické diagnostiky.

3. Uzavření setkání

Zpětná vazba – klient může zhodnotit dnešní setkání, jeho průběh, pocity a výsledky.

Možno doplnit i relaxačním cvičením, či jinou metodou, kterou považujeme za vhodnou a příjemnou tak, aby se klient s terapeut v harmonii rozešli.

2. Setkání: Praktické provedení

Muzikoterapeutická diagnostika:

Např. **Cvičení:**

1. **Rozehrávka**

Pomůcky: Muzikoterapeutické nástroje (Orffův instrumentář, další vyrobené hudební

Nástroje)

Časová dotace: 10 min

Prostorové vymezení: Terapeutická místnost splňující všechna bezpečnostní pravidla

Instrukce:

- Na zem před klienta položím hudební nástroje.
- Klienta vybídnu, aby si z hudebních nástrojů vybral takový, který je mu nejsympatičtější.
- Poté klientovi zadám úkol: pokus se vymyslet co největší množství způsobů a dynamiky hry na tento nástroj.
- Projev klienta

Cíl:

- Seznámení se s hudebním nástrojem
- Zbavení se ostychu z neznámé techniky.
- Kontakt hudebním nástrojem

Co můžeme u klienta pozorovat:

- Manipulaci s hudebním nástrojem
- Manuální obratnost
- Schopnost odlišit kontrasty
- Kreativní myšlení
- Dynamiku projevu
- Neverbální projevy při práci, ad.

2. Jak se dnes cítíš

Pomůcky: Muzikoterapeutické nástroje

(Orffův instrumentář, další vyrobené hudební nástroje)

Časová dotace: 10 min

Prostorové vymezení: Terapeutická místnost splňující všechna bezpečnostní pravidla

Instrukce:

- Na zem před klienta opět položím hudební nástroje. (dle situace si klient může ponechat i hudební nástroj, který si vybral již k předchozímu úkolu)
- Klienta vybídnu, aby si z hudebních nástrojů vybral takový, který je mu nejsympatičtější. (neplatí pro stejný hud. nástroj)
- Poté klientovi zadám úkol: pokus se vyjádřit za pomoci hudebního nástroje jak se dnes cítíš.
- Projev klienta

Cíl:

- Seznámení se s novým hudebním nástrojem (add. 1)
- Seznámení se s klientovým projevem pocitů
- Seznámení se s klientovými pocity

Co můžeme u klienta pozorovat:

- Míru emocionality
- Momentální naladění
- Neverbální projevy
- Propojenost neverbálních projevů a hudebního projevu
- Dynamiku projevu

3. Mé jméno

Pomůcky: Muzikoterapeutické nástroje

(Orffův instrumentář, další vyrobené hudební nástroje)

Časová dotace: 20 min

Prostorové vymezení: Terapeutická místnost splňující všechna bezpečnostní pravidla

Instrukce:

- Na zem před klienta opět položím hudební nástroje. (dle situace si klient může ponechat i hudební nástroj, který si vybral již k předchozímu úkolu)
- Klienta vybídnu, aby si z hudebních nástrojů vybral takový, který je mu nejsympatičtější. (neplatí pro stejný hud. nástroj)
- Popř.: klienta vybídnu, aby si vybral nástroj, který svým zvukem nejvíce připomíná vyslovené jméno klienta
- Poté klientovi zadám úkol: promysli si, jaké oslovení /jak máš rád, když ti někdo říká/ je ti nejvíce a nejméně příjemné/jak nemá rád, když tě oslovují.
- Poté za pomoci tohoto hudebního nástroje toto oslovení zhudebni.
- Projev klienta

Cíl:

- Seznámení se s klientovým jménem
- Seznámení se s prožíváním klientova jména
- Zjištění nejoblíbenějšího a nejméně oblíbeného oslovení
- Schopnost vyjádření emocí

Co můžeme u klienta pozorovat:

- Neverbální projevy
- Prožitek jednotlivých jmen
- Propojenost neverbálních projevů a hudebního projevu
- Dynamiku projevu
- Kreativní znázornění svého jména
- Negativní emoce u nepříjemného oslovení

4. Uzavření setkání

5.1.4. Desáté setkání

- 1. Ritualizace – společné vaření čaje**
- 2. Icebreaking (k volnému rozhovoru je možné zařadit krátkou zpětnou vazbu vzhledem k minulému setkání, ale je třeba neustálé přizpůsobování se situaci a náladě klienta)**
- 3. Terapeutická cvičení**
- 4. Uzavření setkání**

Desáté setkání praktické provedení:

Komunikace:

Toto setkání je zaměřeno na komunikaci. Terapeut s klientem rozeberou správnou a harmonickou komunikaci. Společně si vyzkouší i některá cvičení na toto téma.

1. Ritualizace – společné vaření čaje

2. Stimulace: Opakování

Pomůcky: Cantely 2 ks.

Časová dotace: 10 min.

Prostorové vymezení: Terapeutická místnost splňující všechna bezpečnostní pravidla

Instrukce:

- Klientovi do rukou položím cantelu a ukážu mu způsob hry na ní
- Klient dostane za úkol nejprve zkusit si na cantelu zahrát
- Poté dostane instrukci: Pokus se hrou na cantelu zopakovat to, co ti na ni hraju já.

- Klient zopakuje více či méně správně. Poté se pokusíme postupovat tímto obdobným způsobem tak dlouho, dokud klient neopakuje bez problémů a má tak možnost zažít úspěch.
- Cvičení končí pochvalou a nemotivováním klienta k další práci.

Cíl:

- Seznámení se s novým hudebním nástrojem (add. 1)
- Seznámení se klientovou jemně motorickou prací
- Zjištění, zda klient slyší, jek na cantelu hraje
- Zjištění, zda klient dokáže zopakovat slyšené (hudební paměť)

Co můžeme u klienta pozorovat:

- Schopnost přizpůsobit se zadanému úkolu
- Schopnost koncentrace
- Schopnost naslouchání (pro komunikaci velmi důležité)

2. Spolupráce:Chaos:

Pomůcky: 2 ks. Cantely

Časová dotace: 25 min

Prostorové vymezení: Terapeutická místnost splňující všechna bezpečnostní pravidla

Instrukce:

- Klient již zná způsob hry na hudební nástroj
- Klient má opět připravenou cantelu na klíně
- Dáme mu za úkol společně hrát tak, aby nikdo nepoznal, co ten druhý hraje
- Klient tedy hraje společně s námi takzvaný „Chaos“
- Poté s klientem tuto situaci rozebereme
- Pokládáme cílené otázky: Co jsi dělal pro to, aby nikdo nepoznal co hraju?

Jak jsi musel hrát? Co z toho vzniklo?

(Těmito otázkami si připravujeme prostor pro otevření otázky pravidel komunikace, po rozhovoru s klientem na tyto výsledky navážeme a pokračujeme k tvorbě prostoru pro efektivní komunikaci. V této části otázky variujeme tak abychom došli k požadovanému závěru.)

Př: Co je třeba udělat, aby všichni poznali, co hraju já a co ty?

Co uděláš, abys co nejlépe slyšel a rozuměl tomu, co hraju já?

Co musím udělat já, když něco neslyšíš, pokud chci, aby si to vše zřetelně slyšel? Atd.

3. Seberealizace: Komunikace harmonie

Pomůcky: 2 ks. Cantely

Časová dotace: 20 min

Prostorové vymezení: Terapeutická místnost splňující všechna bezpečnostní pravidla

Instrukce:

- Klient má opět k dispozici cantelu
- Nyní se podle pravidel, které jsme společně a základě předchozího cvičení vytvořili pokusíme vytvořit harmonickou komunikaci.
- Klient má svůj prostor ale současně si je vědom i toho, že pro dobrou komunikaci je nutné, aby prostor měli oba aktéři.
- Projev klienta a terapeuta

Cíl:

- Zvnitřnění pravidel komunikace
- Praktické předvedení komunikace
- Naučení klienta respektování vzájemných prostorů

Co můžeme u klienta pozorovat:

- Míru emocionality
- Pochopení diskuse a exponovaného tématu
- Neverbální projevy
- Propojenost neverbálních projevů a hudebního projevu
- Dynamiku projevu
- Empatičnost projevu
- Naslouchání hře druhého aktéra

4. Uzavření setkání

5.1.5. Doporučení pro další terapeutickou práci s klientem a jeho rodinou

- Do setkání by bylo dobré zapojit i rodinnou terapii, popřípadě alespoň spolupráci s rodinou.
- Pokud by rodiče byli ochotni, lze s nimi v rámci některého za setkání probrat důležitost jednotného výchovného stylu a jeho vlivu na výchovu dětí.
- Vzhledem k výchovnému stylu je velmi pravděpodobné, že se mohou obdobné problémy vyskytnout i u Janina sourozence, zde by bylo vhodné zvolit podpůrnou terapii popřípadě zvolit podpůrný program volnočasových aktivit, kde by děti mohly získat i další „zdravější“ sociální kontakty a mohli navázat nové přátelské vztahy.
- Podporu klientky bych vzhledem k sociální problematice tématu doporučila zpočátku častější, intenzivnější, při ukončování terapie bych volila pozvolné oddalování termínů, aby měla v terapeutovi klientka oporu, ale současně se zcela aklimatizovala zpět do života bez pravidelných terapeutických setkání.

6.Závěr

Absolventská práce se zabývá problematikou poruch chování u klientů staršího školního věku z pohledu muzikoterapie s cílem zlepšení klientského stavu na základě vybraných muzikoterapeutických cvičení.

Problematika poruch chování se stává v současné době velmi diskutovaným tématem, proto jak věřím bude stejně přínosná tato práce pro všechny, kdo se tímto tématem mají zájem zabývat, jako bylo studium tohoto tématu zajímavým a poučným pro mě.

Práce se zabývá tématem jak po teoretické, tak i po praktické stránce. Teoretická stránka mapuje základní informace, které jsou základnou pro zodpovědnou práci s klientem. U poruch chování se zabýváme především jejich definováním, znaky spolu s možným výskytem poruch chování, příčinami jejich vzniku a psychologickou charakteristikou této problematiky. Téma starší školní věk zpracovává biologické, psychologické a sociální procesy této věkové skupiny. Muzikoterapie, která je závěrečným tématem nám poskytne krátký vhled do těchto terapeutických technik a současně zjistíme i přehled možného dělení dle různých kritérií.

Praktická část práce mapuje přímou práci s klientkou, která se zabývá podpůrnou terapií v problematice poruch chování. Mapuje anamnézy klientky, rodinné i školní prostředí a pomáhá nám vytvořit si náhled na klientčiny životní podmínky a dle toho se optimálně předpřipravit na samotnou terapii. Práce s klientkou byla velice příjemná a obě strany z ní byly prospěšné. Klientka byla zpočátku mírně odmítavá, ale později se nám podařilo navázat příjemnou spolupráci. Jako velmi nedostatkovou hodnotím podporu v oblasti rodiny a nejednotný výchovný styl, který nijak nepřidává v chápání jasnosti pravidel v rodině. Jako doporučení v závěru zhodnocuji jako velmi aktuální zlepšení rodinné spolupráce a navrhuji možnost rodinné terapie.

Hodnotím li tuto práci musím říci, že byla velmi přínosnou a věřím že i z hlediska klientky se stala nosnou pro další osobnostní rozvoj.

Komplexním cílem této práce bylo za využití teoretické základny a praktických zkušeností ověřit a poté dát k dispozici možná terapeutická cvičení, která jak doufám budou prospěšná všem, jež se zabývají problematikou poruch chování a pomoci klientům. Z tohoto důvodu se práce více věnuje této problematice, nikoli podrobnému teoretickému zmapování byl cíl naplněn.

7. Seznam literatury

BŘICHÁČKOVÁ, M.: *Problémy sluchové percepce z pohledu muzikoterapie*. Brno, 2005. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně. Pedagogická fakulta. Katedra hudební výchovy.

COREY, G., COREY, M. S. A KOL.: *Techniky a přístupy ve skupinové psychoterapii*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-7367-160-3.

KUSÁK, P., DAŘÍLEK, P.: *Pedagogická psychologie*. Olomouc: 2002. ISBN 80-244-0294-7.

KOSTELECKÁ, K.: *Školní mikroklima z pohledu muzikoterapie*. Olomouc: 2009 (Diplomová práce)

FRIEDMAN, S. von T.: *Jak spolu komunikujeme?*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0832-9.

GARFIELD, L. M.: *Léčení zvukem*. Praha: Talpress, 1997. ISBN 80-7197-091-3.

HALPERN, S., LINGERMAN, H. A.: *Muzikoterapie – léčivá síla hudby*. Bratislava: Eko – konzult, 2005. ISBN 80-8079-044-2.

HOLAS, M.: *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a psychologie*. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-79-1.

HORÁKOVÁ, M.: *Základy hudebních nástrojů, hudebních forem a dějiny hudby. 1.* Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2002. ISBN 80-244-0387-0.

KANTOR, J., LIPSKY, M., WEBER, J. a kol. : *Základy muzikoterapie*. 1. vyd. Praha : Grada, 2009. 296 s. ISBN 978-80-247-2846-9

KŘIVOHLAVÝ, J.: *Jak přežít vztek, zlost a agresi*. Praha, Grada, 2004. ISBN 80-247-0818-3.

LANGMAJER, J., KREJČÍŘÍKOVÁ, D.: *Vývojová psychologie*. Praha, Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

LINKA, A.: *Kapitoly z muzikoterapie*. 1. vyd. Rosice u Brna: Gloria, 1997. ISBN 80-901834-4-1.

- MAREK, V.: *Tajné dějiny hudby - Zvuk a ticho jako stav vědomí*. Praha: Eminent, 2000. ISBN 80-.
- MORENO, J. J.: *Rozehráť svou vnitřní hudbu*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-980-1.
- ORVIN, G. H.: *Dospívání kniha pro rodiče*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0124-3
- PETR, J. : *Sociologické, psychologické a pedagogické základy hudební výchovy*. vyd. Praha: SPN, 1977. b. ISBN.
- POKORNÁ, P.: *Úvod do muzikoterapie*. Praha : SPN, 1982.
- POLEDŇÁK, I.: *Stručný slovník hudební psychologie*. Praha: SPN, 1984.
- PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M.: *Terapie ve speciálně pedagogické péči*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-010-7.
- RIEGER, Z.: *Lod' skupiny*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7365-222-5
- ŘÍČAN, P.: *Psychologie. Příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-923-2.
- SCHÁNILCOVÁ-VODŇANSKÁ, J.: *Muzikoterapeut – novodobý léčitel s tisíciletou praxí. Muzikoterapeutické listy. č. 5, 1982.*
- ŠIMANOVSKÝ, Z.: *Hry s hudbou techniky muzikoterapie*, Praha: Portál s. r. o., 2007. ISBN 987-80-7367-339.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*, Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-308-0.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-496-6.
- VALENTA, J.: *Osobnostní a sociální výchova*, Josef Valenta, 2006, ISBN 80-239-4908-X.
- ZELEIOVÁ, J.: *Muzikoterapie: východiska, koncepty, principy a praxe*, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-237-9.

10. Autoreferát

Cíl: Cílem této práce je za využití teoretické základny a praktických zkušeností ověřit a poté dát k dispozici možná terapeutická cvičení, která jak doufám budou prospěšná všem, jež se zabývají problematikou poruch chování a pomoci klientům. Z tohoto důvodu se práce více věnuje této problematice, nežli podrobnému teoretickému zmapování problematiky.

Obsah práce: Obsahem práce je teoretické zmapování předkládané problematiky poruch chování, specifikace cílové skupiny klientů staršího školního věku a obecný popis muzikoterapie a jejího dělení. Součástí práce je i ucelená skupina navržených ověřených cvičení pro podporu terapie této problematiky.

Struktura práce: Absolventská práce je rozdělena do dvou částí - část teoretickou a část praktickou. V první části se snažíme zmapovat teoretickou základnu tohoto tématu. Východiska, o která je dobré se opřít při práci s takto specifickým klientem. Je rozdělena do podkapitol, ve kterých postupně popisujeme témata: poruchy chování, charakteristika staršího školního věku a muzikoterapii.

V tématu poruchy chování se zabýváme definicí, znaky a výskytem poruch chování, příčinami jejich vzniku a psychologickou charakteristikou této problematiky. Následující téma charakteristika staršího školního věku nám odkrývá biologické, psychologické a sociální procesy, se kterými se můžeme při práci s touto věkovou

skupinou. Závěrečné téma muzikoterapie, nám poskytne náhled do této terapeutické techniky a současně nám utvoří přehled možného dělení dle různých kritérií.

Druhá část je praktická, snaží se poskytnout možný návrh cvičení, které je možno s klienty, kterým chceme od tohoto problému pomoci provádět. Poskytuje nám itinerář cvičení s jejich časovou dotací, prostorovými nároky, instrukcemi pro klienta a současně se snaží naplňovat předem vytyčené cíle. V průběhu provádění nám poskytuje i možné návody toho, co u klienta můžeme během cvičení pozorovat. Cvičení je možno využít samostatně, či v možné naznačené následnosti. V průběhu praktické části se rovněž seznámíme s nenásilnými pravidly, které je třeba s klienty nastolit a společně si tak vytvořit zdravý, pevný terapeutický vztah.

Cílem práce je za využití teoretické základny a praktických zkušeností ověřit a poté dát k dispozici možná terapeutická cvičení, která jak doufám budou prospěšná všem, kteří budou mít zájem pracovat s problematikou poruch chování a pomoci tak všem klientům. Z tohoto důvodu se práce více věnuje této problematice, nikoli podrobnému teoretickému zmapování problematiky.

11. Resume + klíčová slova

Klíčová slova: Muzikoterapie – Poruchy chování – Starší školní věk –

terapeutický plán

Stichwort: Musiktherapie - Verhaltensstörungen - Ältere schulpflichtigen

Alter – Therapienplan

Absolventská práce se zabývá problematikou poruch chování u dětí staršího školního věku. Toto téma mapuje jak po stránce teoretické, tak po stránce praktické. Prakticky navrhuje systém cvičení vhodných pro tuto cílovou skupinu a ověřuje je v praxi.

Graduat Arbeit beschäftigt mit Verhaltensauffälligkeiten bei Kindern im schulpflichtigen Alter. Diese Thema karten sowohl die theoretische und die praktische Seite. Praktisch schlägt ein Übungssystem für diese Zielgruppe und die in der Praxis überprüft .

12. Seznam příloh

Písničky dny v týdnu.....	45
Písničky měsíce roku.....	49
Písničky roční doby.....	54

13. Přílohy

Písničky dny v týdnu

Pondělí

Handwritten musical score for Monday (Pondělí). The score includes a vocal line with lyrics, a clarinet part, and a double bass part. The title "PONDĚLÍ" is written above the staff. The lyrics are: "Pon dě li Pon dě li je tu za-se po ne-dě-li Pon dě li Po ne de li Prá-ce vě-jě fu y".

Úterý

Handwritten musical score for Tuesday (Úterý). The score includes a vocal line with lyrics, a part for horn and clarinet, and a double bass part. The title "ÚTERÝ" is written above the staff. The lyrics are: "VÓ-te ry ch-čí-ní má-me tam zá-ně-ku Vích-ry ch-čí-ní Taj-der-ma na pi-vo Na zí-ně-ke Křes-tě ko-ta-ly".

Středa

Handwritten musical score for Wednesday (Středa). The score includes a vocal line with lyrics, a metalophone part, and a double bass part. The title "STŘEDA" is written above the staff. The lyrics are: "stře-da je bez-ma-ten DÍ-že-že Vi-kend Stře-da je Be-zo-ten Bu-de-že-že".

Čtvrtek

ČTVRTEK

Čtvr-tek je hu-de-bní Na hou-si to-ny xni Ve čtv-tek hra-ju si jak to mám rád

zobc. fl.

2. 1. Džuba

Pátek

PÁTEK

Pá-tek to je ko-nec týdně Ví-kend vy-pa-dá tak vli-d-ě Vě-se nau-ti-sím!

zobc. fl.

2. 1. Džuba

Sobota

SOBOTA

Vso-o bo-o tu Ne-e chce se vstát kříd-ě ce-ly den Ma-ú že se spát

Velký Buben

Džuba 1. 2. z. n.

zobc. fl.

Neděle

The image shows a handwritten musical score on a grid background. It consists of three staves. The top staff is a vocal line in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a 2/4 time signature. The lyrics are: "V ne-dě-li ve-čer ob-řik-by kri-čel A xi-ta-řa no- je pon-dě-li". Above the notes are guitar chords: F3, B, F3, G, F3, G, F3, G, F. The word "NEDELE" is written above the third measure. The middle staff is labeled "Gitar" and shows a guitar accompaniment with chords and rhythmic patterns. The bottom staff is labeled "Drumy" and shows a drum pattern with the lyrics "Nedele Nedele Nedele Nedele Nedele Nedele je pondě-li" written below it.

Písničky měsíce roku

Leden

LEJEN

V lednu napad bl-ly snh Ji-ti jez-di na sa-noh kra-ji-ne po-lyta le-dnu V r-iti mesi-ops me-dnu

Chords: C, F, C, G, C, F, C, G, C3, F3, CC, F3, G3, G, C

Únor

ÚNOR

Na ka lu ži za mn za led chystá ji na kla-za-čku vš se ti šim sklo-rou se hrad Jdu pro-fo-ru a kačku

Chords: C, G, C, F, C, G, G, C, G, C, F, G, G, C

Březen

BŘEZEN

Já-e zas ve sk-ve oko v-sou je-se malí-ke blou-řo ti řat ne-ře de a vy kv-fo-ru bl-du le

Chords: Dm, Gm, B, A, D

Červenec

ČERVENEC

V čer-ven ci si dě-ti ky za-pi rajt' plet' eky na ta' bo ri u o hý' nku sa-po me noe na' na' nku'

Dobc. fl.

Pylu. git.

Srpen

SRPEN

V srp nu u zí' va' me lé ta poz na m' kraj z ní te to Práz-dni ny jsou prosti pri ma' loda sluncel žáclud zima'

zpevi + Dobc. fl.

Jitka

Září

V zá-ří dě-ti ho-la ho-la na káz vši-ehuy stola vo-la'

Jitka

Říjen

ŘÍJEN

Říj- no- vě plís- ka- ní- el
 řeš- ťi ňi pře- ve- li- ce,
 Ať ven- ku ví- te ku- li'
 Ráduj- si se co chová!

Listopad

LISTOPAD

v listopadu to mi píní
 shodí listy horký bůh
 a přichytí nás (přelíná)
 Že ji můžeme ránu pít.

Prosinec

PROSINEC

The image shows a handwritten musical score on a grid background. It consists of two staves at the top and four staves at the bottom. The top staff is labeled 'Zobč.' and 'ZPEV' (Vocal), and contains a melody with notes and rests. The second staff is labeled 'Zobč.' and 'Gitar' (Guitar), and contains a rhythmic accompaniment with notes and rests. The title 'PROSINEC' is written in the center. The word 'Triangel' is written above the second staff. Below the staves, there are four lines of handwritten lyrics in Czech. The lyrics are: 'V prosinci padají snehy bílé', 'Míchají se listím na srážlivé chvilce', 'Teuku je zimní, velký mráz', 'Zkratka tu úžasný předvánoční čas'.

Zobč.
ZPEV

Zobč.
Gitar

Triangel

Prosinec padají snehy bílé
Míchají se listím na srážlivé chvilce
Teuku je zimní, velký mráz
Zkratka tu úžasný předvánoční čas

Písničky roční doby

Jaro

JARO

Jaro, jaro to se slaví,
Co se děje? Sůň roztává
Máme dušev k usměvu
Jaro už je tu! ☺

Léto

LÉTO

Hlučičko se směřá
Zahřívá nám hříčka
Počkal na nás zato slálo
Stáel jímom chvilky

Podzim

zpív
+ Zetel

PODZIM

Triangl

Lístí, lístí
 Podzim je tady
 Padá lístí
 A jsou ho haldy

Jarka zraje
 Hlídám se na ni
 Barvy krajou
 Podzimní xtraví

Zima

ZIMA

1. Zí-ma zima máč
 je tu zimní čas
 Vánoce nám čekaj
 Lidi přádl spílej

2. Děti na saních
 zlouzí první sněh
 Na bruslích na ledu
 Pítuí sněží pítu

3. Různéky zvoní,
 Pukajou voní
 Chladný den tu máme
 Kapilka si dáme

Akademie Alternativa

Olomouc

Zadání absolventské práce

Autor: Mgr. Kateřina Kostecká

Studijní obor: Muzikoterapie, 3. ročník

Název: Poruchy chování z pohledu muzikoterapie

Cíl: Cílem této práce bylo za využití teoretické základny a praktických zkušeností ověřit a poté dát k dispozici možná terapeutická cvičení, která jak doufám budou prospěšná všem, jež se zabývají problematikou poruch chování a pomoci klientům. Z tohoto důvodu se práce více věnuje této problematice, nežli podrobnému teoretickému zmapování problematiky.

Obsah práce: Obsahem práce je teoretické zmapování předkládané problematiky poruch chování, specifikace cílové skupiny klientů staršího školního věku a obecný popis muzikoterapie a jejího dělení. Součástí práce je i ucelená skupina navrhnutých ověřených cvičení pro podporu terapie této problematiky.

Struktura práce:

Absolventská práce je rozdělena do dvou částí - část teoretickou a část praktickou. V první části se snažíme zmapovat teoretickou základnu tohoto tématu. Východiska, o která je dobré se opřít při práci s takto specifickým klientem. Je rozdělena do podkapitol, ve kterých postupně popisujeme témata: poruchy chování, charakteristika staršího školního věku a muzikoterapii.

V tématu poruchy chování se zabýváme definicí, znaky a výskytem poruch chování, příčinami jejich vzniku a psychologickou charakteristikou této problematiky. Následující téma charakteristika staršího školního věku nám odkrývá biologické, psychologické a sociální procesy, se kterými se můžeme při práci s touto věkovou skupinou. Závěrečné téma muzikoterapie, nám poskytne náhled do této terapeutické techniky a současně nám utvoří přehled možného dělení dle různých kritérií.

Druhá část je praktická, snaží se poskytnout možný návrh cvičení, které je možno s klienty, kterým chceme od tohoto problému pomoci provádět. Poskytuje nám itinerář cvičení s jejich časovou dotací, prostorovými nároky, instrukcemi pro klienta a současně se snaží naplňovat předem vytyčené cíle. V průběhu provádění nám poskytuje i možné návody toho, co u klienta můžeme během cvičení pozorovat. Cvičení je možno využít samostatně, či v možné naznačené následnosti. V průběhu praktické části se rovněž seznámíme s nenásilnými pravidly, které je třeba s klienty nastolit a společně si tak vytvořit zdravý, pevný terapeutický vztah.

Cílem práce je za využití teoretické základny a praktických zkušeností ověřit a poté dát k dispozici možná terapeutická cvičení, která jak doufám budou prospěšná všem, kteří budou mít zájem pracovat s problematikou poruch chování a pomoci tak všem klientům. Z tohoto důvodu se práce více věnuje této problematice, nikoli podrobnému teoretickému zmapování problematiky.

-
- ⁱ Socializace- začleňování se do společnosti
 - ⁱⁱ Diferenciace -rozdělení
 - ⁱⁱⁱ Autoregulace-vliv na vlastní chování, regulace sebe sama
 - ^{iv} Stimulace-motivace k..., podpora činnosti
 - ^v Impulzivita –akčnost, aktivnost
 - ^{vi} Deprivace-stav dlouhodobého nedostatku, nenaplnění potřeby
 - ^{vii} Promiskuita-časté střídání sexuálních partnerů
 - ^{viii} Chronický-opakující se často

^{xi} Icebreaking- „prolomení ledů“ odstranění počáteční bariéry

^{xii} Ritualizace-vytvoření si pravidelnosti pro určitou činnost